

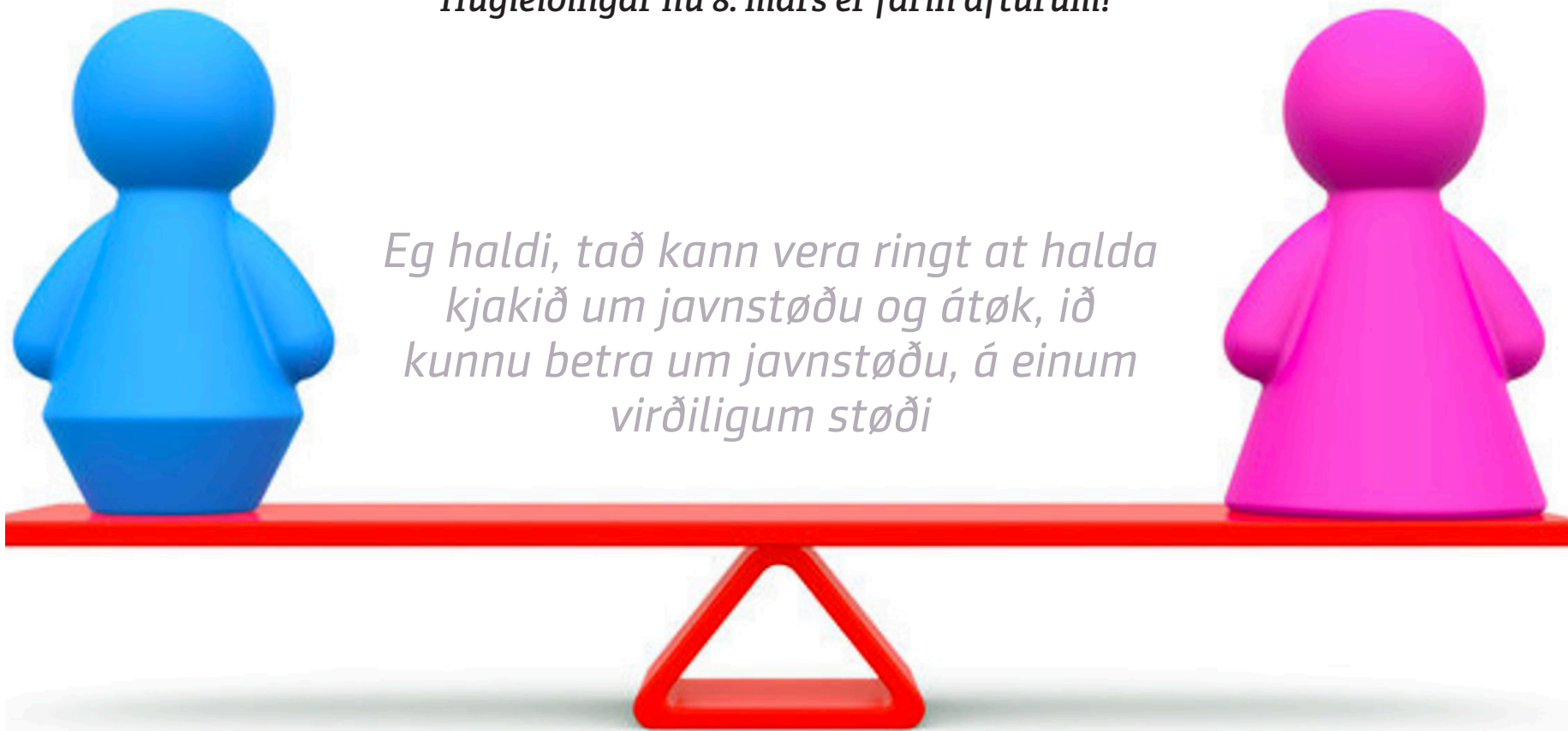
Tíðargreinin verður skrivað av skiftandi fólki, sum ikki dagliga eru knýtt at blaðnum. Evnini eru ymisk, men viðgera øll okkurt evni, sum er viðkomandi fyri tíðina júst nú.

Katrin Kallsberg
yvirlækni og forkvinna í javnstøðunevndini

Javnstøða í Føroyum?

Hugleiðingar nú 8. mars er farin afturum!

Beint uppundir 8. mars las eg eitt skriv í miðlunum frá háttvirda løgtingsformanninum við yvirskriftini »Hvat gera vit í ST?«

Eg undraðist stórliga á innihaldið og ikki minni á avsenderan. Løgtingsformaðurin, sum eg vænti hevur serliga gott innlit í virkseimið í okkara løgtingi, sigur seg halda tað vera ógvuliga lægt, at Føroyar skulu »ganga til próvtøku hjá ST í sambandi við javnstøðu«. Hann leggur afturat, at hann eisini hevur havt mistanka um, »at hetta er ikki av tí góða«.

Eg undrist á, um hetta er manglandi virðing fyri egnum lógum, manglandi virðing fyri ST, ella (vónandi) bert ein misskiljing?

Føroya Løgting hevur samtykt løgtingslóg nr. 52 frá 3. Maj 1994, um javnstøðu millum kvinnur og menn. §1.Stk 1. sigur: Henda lóg hevur til endamáls at beina burtur allan mismun vegna kyn. Lógin ásetur millum annað líka løn og líka móguleikar til arbeiði. Eisini er nevnt, at allar almennar nevndir og ráð skulu hava javnstøðu, fyri at taka trý ítøkilig dømi.

At ting taka tíð vita vit... Hóast javnstøðulógin ásetur líka løn, hava vit enn ein óforkláraðan lønarmun á 2,9% millum kynini!

Hóast javnstøðulógin ásetur líka móguleika til arbeiði, arbeiða yvir helvtin av kvinnunum niðurstetta tíð. Vit vita frá Manntal, at 1400 kvinnur ynskja at sleppa upp í tíð. Nýggjastu tøluni frá Hagstovuni

vísa, at føroyskar kvinnur forvinna umleið ein triðing minni í meðal um mánaðin, enn føroyskir menn. Eisini vísir Hagstovan á, at hetta býtið hevur verið óbroytt í 25 ár!

Hóast javnstøðulógin ásetur, at javnstøða skal vera í almennum nevndum og ráðum, vísti seinasta uppgerðin frá Løgmannsskrivstovuni, at enn er langt á mál har eisini.

So hóast vit hava havt javnstøðulógina í góð 20 ár, lekur millum teori og praksis.

Í viðmerkingunum til Javnstøðulógina er víst til ST sáttmálan, lýstur at galda í Føroyum 11. Juni 1987. Hetta er sonevndi CEDAW-sáttmálin, ella kvinnurættindasáttmálin hjá ST. Hesin sáttmáli hevur verið altjóðarlíga í gildi síðani 1981.

CEDAW-sáttmálin hevur til endamáls at beina burtur allan mismun móti kvinnum, og at fremja javnstøðu millum kvinnur og menn á øllum samfelagsøkjum.

Tá Føroya Løgting 31. mars 1987 samtykti at seta CEDAW-sáttmálan í gildi fyri Føroyar, góðtók løgtingið tær treytir, ið fylgja við sáttmálanum. Hesar treytir eru at lata frágreiðingar til ST um, hvussu ymisku greinarnar í CEDAW-sáttmálanum verða hildnar. Føroyar lótu á fyrsta sinni frágreiðing inn til ST í 2004. Føroyar og Grønland lata frágreiðing inn saman við tí dansku frágreiðingini.

Tað, at Føroyar lata frágreiðingar inn til ST ella fara til sonevnda

»próvtøku«, er ikki ókent. Í 2014 vóru Føroyar til »próvtøku« ella hoyring um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek.

So hetta, at Føroyar fara til »próvtøku« hjá ST, átti ikki at verið eitt ókent ella »lægt« fyrbrigdi fyri løgtingsformannin!

Í okkara grannalondum hevur ljós í longri tíð verið varpað á fyrbrigdið »hate-speech«. Hate-speech hevur til endamáls at niðurgerða minnilutabólkar.

Eisini kvinnur (og menn), ið luttaka í almenna kjakinum við at varpa ljós á manglandi javnrættindi, kunnu verða umtalaðar í neiligum ella niðurgerandi vendingum. Henda niðurgerðandi umtala kann vera við at forða sjónarmiðum teirra at koma fram.

Hetta við at niðurgerða og láturliggja sjónarmið, ein ikki er samdur í, kann koma eitt annars fruktugt kjak um evnið.

Nú 8. mars er farin afturum, hevur ljós verið varpað á javnstøðu-avbjóðingarnar - eisini í okkara grannalondum. Millum annað hevur NIKK, »Nordisk Information for Kundskap om Køen« spurgt ymisk fólk um, hvat tey síggja sum størstu avbjóðingina fyri javnstøðu í norðurlondum. Birgit Søderberg frá LOKK, Danska landsfelagið fyri kreppumiðstøðir, sigur at »debatklimaet er så betændt. Det er faktisk umuligt at få en konstruktiv debat om tiltag, der kan fremme ligestilling«...

Hetta sjónarmiðið má eg

viðganga, at eg kendi meg aftur í...

Eisini her í Føroyum haldi eg, tað kann vera ringt at halda kjakið um javnstøðu og átøk, ið kunnu betra um javnstøðu, á einum virðiligum støði.

Men hví brúki eg so nógv pláss til hetta eina mál?

Tí eg haldi, at tað lýsir eina av stóru javnstøðuavbjóðingunum í Føroyum í dag: Javnstøðulógin, sum er er samtykt av Føroya løgtingi fyri góðum 20 árum síðani, verður enn ikki tikin fyri fult!

Heldur enn at kjakast um tey nógvu og konstruktivu uppskotini, ST tilmælir, verða einstøk mál framhevað. Hesi mál verða eftir míni bestu sannføring feiltolkað og brúkt til at sáa iva um CEDAW. Eisini verður ST skýrt sum ódemokratiskt.

Mítt vón er, at fólk (kanska serliga politikarar og løgtingsformaðurin) gera sær tann ómak at lesa tilmælini frá ST. Millum uppskotini til bata á javnstøðuøkinum í Føroyum er til dømis tað, at betra um móguleikar hjá tilfluttum kvinnum og at betra um viðurskiftini hjá kvinnum, ið eru fyri harðskapi. Eisini mælir ST-nevndin til, at vit tryggja eldri kvinnum sømulig livikar. Alt tiltøk, sum áttu at verið sjálvsøgd í einum framkomnum samfelagi.

Í staðin fyri at skýra ST ódemokratiskt og ákæra ST fyri at undirgrava føroyska fólkaræðið,

áttu vit at umhugsast, um ikki ST-nevndin kann hava grein í sínum máli?

Verður tað, at tryggja eldri kvinnum sømulig livikar, endin á føroyska fólkaræðinum?

Hvat er so ófrættakent við at betra um viðurskiftini hjá kvinnum, ið eru fyri harðskapi?

Mín vón er, at vit sum land eru við at verða búgvín til at halda tær lógir, vit sjálvi hava viðtikið. Um einstakir politikarar ikki halda javnstøðulógin er verd at taka fyri fullt, hava teir jú móguleika at leggja broytingaruppskot fyri løgtingið, heldur enn at niðurgerða ta lóg, teir sjálvir varða av.

Eg varð eisini spurð av NIKK, hvat eg helt vera størstu javnstøðu-avbjóðingina í Føroyum beint nú! Mítt svar var manglandi kvinnuligar fyrmyndir. Vit hava løgtingsval í ár, og sjálvt um føroyskar kvinnur hava havt valrætt í útvið 100 ár, er bert ein kvinna í Landsstýrinum! Kanska høvdu fleiri kvinnur innan tinggátt verið við at lyft javnstøðukjakið?

Eg veit tað ikki, men hevði tað ikki verið áhugavert at sæð, um tað ger mun?

Leinkjur:
<http://www.in.fo/news-detail/news/hetta-er-stor-skomm-og-ohugnaligt/>
http://www.lms.fo/media/6165/cedaw_c_dnk_co_8_19525_e.pdf
www.javnstoda.fo
www.nikk.no